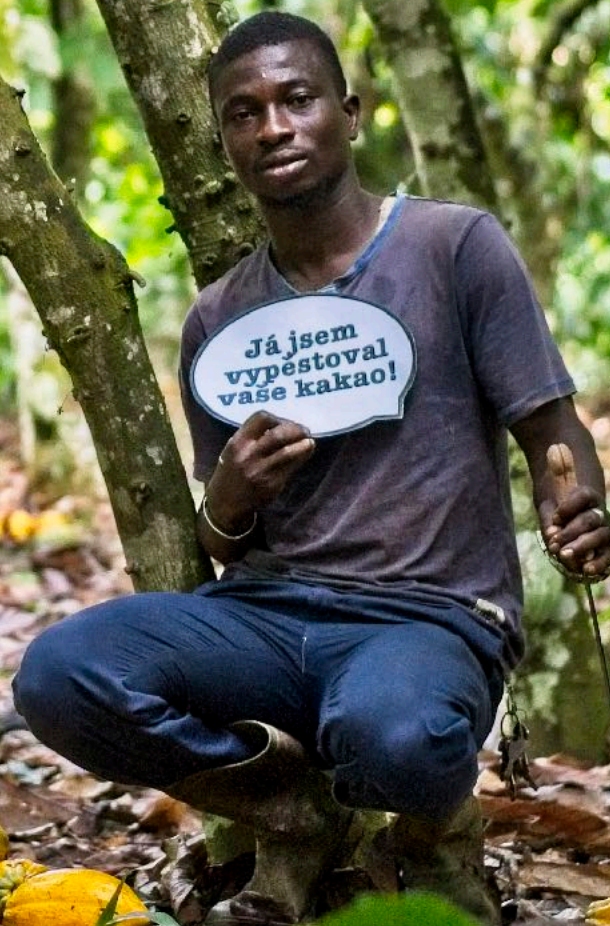

CENA KAKAA

VZDĚLÁVACÍ LEKCE

Pěstitel při sklizni kakaa na plantáži na jihozápadě západoafrického státu Pobřeží slonoviny
Foto: Stanislav Komínek, Fairtrade Česko a Slovensko

Autorka lekce: Veronika Ambrozyová, 2019

VZDĚLÁVACÍ LEKCE CENA KAKAA

Cíle:

- ★ Účastníci a účastnice pojmenují hlavní překážky, se kterými se setkávají pěstitelé kakaa v Pobřeží slonoviny.
- ★ Účastníci a účastnice navrhnou možná řešení dané situace.

Anotace: Skrze příběhy pěstitelů kakaa z Pobřeží slonoviny se účastníci a účastnice setkají s překážkami a problémy, kterým pěstitelé čelí, ale také se zamyslí nad tím, jak by se daná situace dala řešit a co by s tím mohli dělat oni sami.

Klíčová otázka: Jaké jsou životní podmínky pěstitelů kakaa?

Věk: 13+

Počet účastníků/ic: 8+

Časová dotace: kratší varianta 45 minut / delší varianta 60 min

Pomůcky:

- ★ flipcharty, fixy (tři různé barvy do každé skupiny),
- ★ mapa světa,
- ★ vytištěná sada příběhů pěstitelů (viz příloha), pro každou skupinu jedna sada

POSTUP

EVOKACE (10 MIN)

Myšlenková mapa

(10 minut)

Doprostřed flipchartu запиšte slovo „kakao“ a umístěte jej na viditelné místo. Položte účastníkům a účastnicím obecnou otázku:

- ★ *Co víte o kakau?*

Řekněte jim, aby otázku probrali jen ve dvojicích. Po uplynutí 2 minut účastníky a účastnice vyzvěte, aby sdíleli to, jak na otázku odpovídal ten druhý/ta druhá z dvojice. Odpovědi postupně zapisuje formou myšlenkové mapy¹ na vyvěšený flipchart, při zapisování se vždy ujistěte, že zapisujete to, co říkali účastníci a účastnice.

¹ Více o metodě najdete níže v části Použité metody.

UVĚDOMĚNÍ (25 MIN / 40 MIN)

Práce s příběhy

(kratší varianta 15 minut / delší varianta 30 minut)

Řekněte účastníkům a účastnicím, že se nyní budete zabývat tématem pěstování kakaa v Pobřeží slonoviny. Zeptejte se jich, zda ví, kde stát Pobřeží slonoviny leží, a ukažte si jej na mapě světa.

Rozdělte účastníky a účastnice do skupin po čtyřech, každému rozdejte text s příběhy pěstitelů z Pobřeží slonoviny (viz příloha). Nechte je text nejprve přečíst, po té jim zadejte další instrukce.

Kratší varianta

Zadejte účastníkům tyto instrukce: *Po přečtení textu společně ve skupině shrňte na flipchart odpovědi na otázky:*

- ★ *Jaké jsou hlavní překážky a problémy, se kterými se pěstitelé kakaa potýkají?*
- ★ *Co bychom se situací mohli dělat jako pěstitelé kakaa, abychom tento problém vyřešili nebo alespoň zmírnili? (Co s tím můžu rovnou dělat já sám, jako pěstitel?)*
- ★ *Co by nám pomohlo překonat stávající problémy? (např. vnější situace, kterou nemůžu ovlivnit nebo jen velmi málo)*

Odpovědi запиšte stručně na flipchart jednou barvou (např. černou).

Delší varianta

Zadejte účastníkům tyto instrukce: *Po přečtení textu společně ve skupině vypracujte následující úkol na flipchart:*

- ★ *Shrňte, jaké jsou hlavní překážky a problémy, se kterými se pěstitelé kakaa potýkají.*

Vyberte si jeden z problémů a promyslete jeho důvody. Využijte metodu Proč? Proč? Proč?²

Prohlédněte si jednotlivé vytvořené řetězce Proč? a zamyslete se nad možnými řešeními alespoň jednoho z něj. Podívejte se na řešení z dvou úhlů pohledu:

- ★ *Co bychom se situací mohli dělat jako pěstitelé kakaa, abychom tento problém vyřešili nebo alespoň zmírnili? (Co s tím můžu rovnou dělat já sám, jako pěstitel?)*
- ★ *Jak by se dala situace řešit na vyšší úrovni? (např. státu, mezinárodního obchodu)?*

Je možné, že vás napadnou řešení, které budou mít efekt na více problémů. Řešení rozpracujte na flipchart, vše запиšte jednou barvou (např. černou).

Pokračování společně pro obě varianty

(10 minut)

Dejte každé skupině dvě fixy různých barev (např. modrá a červená) a vyměňte mezi skupinami jejich flipcharty. Skupiny by si nyní měly přečíst, co vypracovala jiná skupina a na flipchart poznačit následující:

- ★ *Otázky, na které by se chtěli doptat (např. modrou barvou)*
- ★ *Ocenění, jaké nápady druhé skupiny oceňují nebo považují za zajímavé (např. červenou barvou)*

Následně flipcharty vraťte původním skupinám a dejte jim čas si flipcharty prohlédnout. Skupiny by se měly zamyslet nad tím, zda chtějí nějakou z otázek jiné skupiny zodpovědět v následující reflexi.

² Více o metodě najdete v níže v části Použité metody.

REFLEXE (10 MIN)

Reflexe v kruhu (10 minut)

Utvořte s účastníky a účastnicemi kruh a v něm postupně položte následující otázky:

- ★ *Jakou otázku, kterou vám na flipchart napsala jiná skupina, byste nyní chtěli zodpovědět?*
- ★ *Která informace z této lekce pro vás byla překvapivá nebo kontroverzní?*
- ★ *Napadá vás, co byste mohli vy sami ze své pozice dělat, abyste zlepšili podmínky pěstitelů kakaa v Pobřeží slonoviny?*

Na závěr se vraťte k myšlenkové mapě z úvodní aktivity a nechte ji účastníky a účastnice doplnit o to, co se dověděli během lekce.

TIPY NA NÁVAZNÉ AKTIVITY:

Vysněný kakaový příběh: Zadejte účastníkům a účastnicím napsat fiktivní příběh k tématu pěstování kakaa, na jehož konci se vybraný problém vyřeší. Fantazírování se meze nekladou, příběh by však měl vycházet z reálií, které se účastníci a účastnice v lekci dozvěděli.

Lekce zaměřené na téma na fair trade (NaZemi): ke stažení zde:

Fair trade: www.nazemi.cz/sites/default/files/metodicky_list_fair_trade.pdf

Férové boby: www.nazemi.cz/sites/default/files/metodicky_list_ferove_boby.pdf

Vlastní společensky prospěšný projekt: Pusťte se do posílení kompetencí k aktivnímu občanství, začněte se zabývat globálními tématy i v místě, kde žijete. Utvořte skupinu ve své třídě, škole, klubu, kroužku a pusťte se do vlastního projektu třeba na téma spravedlivého obchodu, pěstování kakaa či jiné. Oporou vám může být metodika Active Citizens (Varianty, Člověk v tísní). Aktuální informace zde: www.clovekvtisni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty/rozvoj-aktivniho-obcanstvi; galerii projektů naleznete také tady: www.activecitizens.cz.

Získejte více informací: o čokoládě, kakau, pěstitelích i o tom, jaká je role spotřebitelů:
<https://cz.makechocolatefair.org>

POUŽITÉ METODY

MYŠLENKOVÁ MAPA

Myšlenková mapa je vhodný nástroj pro získání a zpracování jakýchkoli informací, umožňuje zpracovat dané téma do šířky s důrazem na souvislosti mezi jednotlivými pojmy. Myšlenkovou mapu je vhodné použít na začátku probíraného tématu, pro zmapování dosavadních znalostí a představ. Do mentálních map si ale můžeme dopisovat i nově získané informace k těm, co už máme – ať už v rámci uvědomování, nebo až ve fázi reflexe. Učení/řešení úloh a problémových situací je s myšlenkovou mapou snazší.

Jak na to:

- ★ Doprostřed papíru napíšeme/nakreslíme do kroužku hlavní téma nebo otázku.
- ★ Okolo hlavního tématu začneme psát další pojmy, které s ním souvisí, nezapomeneme nakreslit také vztah, který pojmy mají s hlavním tématem (např. pomocí čar, šipek nebo textu).
- ★ Informace uskupujeme a provazujeme tak, jak funguje náš mozek, vztahy a souvislosti můžeme znázorňovat také vzájemně mezi jednotlivými pojmy.
- ★ Pokud dosáhneme okraje papíru, je lepší nastavit papír a rozšířit mapu, než začínat novou.

Zdroj: www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/myslenkova-mentalni-mapa

PROČ? PROČ? PROČ?

Tato metoda umožňuje proniknout k základním příčinám jakéhokoli problému. Jedná se o efektivní způsob zkoumání problému, který zvládnou účastníci a účastnice sami.

Jak na to:

- ★ Položte výchozí otázku, u které se chcete dobrat hlubší podstaty problému, např.: „*Proč jsou pěstitelé kakaa chudí?*“ nebo „*Proč na plantážích pracují děti?*“
- ★ Vysvětlíte účastníkům a účastnicím, že cílem je vytvořit řetěz na sebe navazujících otázek. Ten vznikne tím, že na větu, kterou si odpovíme na první položenou otázku, vytvoříme další otázku začínající slovem Proč? (Příklad doptávání: *Pěstitelé žijí v chudobě. Proč? Protože stát nastavil nízké výkupní ceny. Proč? Protože výkupci a zpracovatelé chtějí nakupovat nejlevnější kakao. Proč? Protože výkupci a zpracovatelé chtějí maximalizovat své zisky a zákazníci chtějí nakupovat levné výrobky.*)
- ★ Na flipchart zapisujeme vždy jen otázky, nikoli odpovědi. (Příklad pro zápis: *Proč jsou pěstitelé kakaa chudí? -> Proč je výkupní cena nízká? -> Proč chtějí výkupci a zpracovatelé nakupovat kakao levně?*)
- ★ Tímto způsobem můžeme rozvinout několik linií řetězce. Doporučujeme zkusit řetězec 3 otázek Proč? za sebou, vyzkoušet ale můžete až 5 otázek za sebou. Dostanete se tak hlouběji do příčin problémů.
- ★ Řetězec začínáme psát zleva, první otázka je tedy úplně vlevo. Vpravo od této hlavní otázky pak zapisujeme další otázky Proč?, které vycházejí z jednotlivých odpovědí (příčin).
- ★ Konečným výsledkem je diagram, který upozorňuje na složitost problému a jeho různé příčiny.

Zdroje: www.clovekvtisni.cz/varianty,
<https://lidevpohybu.eu/metodika/program-jak-to-zvladnout/techniky-na-podporu>

PŘÍLOHA: PŘÍBĚHY PĚSTITELŮ

KOUAME STANISLAS ASSOMAN

(MANAŽER CENTRA GREER)

„Kakao je v Pobřeží slonoviny špatně placené. Lidé na venkově trpí, nemají z pěstování kakaa přiměřený zisk. Pobřeží slonoviny je největším producentem kakaa na světě, přitom pěstitel, který vypěstuje pět, deset i padesát tun kakaa za rok, už po pár měsících od sklizně nemá nic. To, co dostáváme, je málo, za kilogram usušených kakaových bobů dostaneme 750 franků (CFI; cca 30 Kč, pozn. red.).“

KOUAME STANISLAS ASSOMAN

(MANAŽER CENTRA GREER)

„V 70. letech potřebovalo Pobřeží slonoviny mnoho dělníků, lidé z celého regionu přicházeli pracovat v na kakaových plantážích. Asi před deseti lety se v médiích objevily informace, že na plantážích pěstují kakao děti a že jsou tyto děti na práci unášeny odjinud, což ohrožovalo samotný obchod s kakaem. Vláda tedy učinila kroky, aby byl tento fenomén odstraněn. Ti, co se na dětské práci podílejí, můžou nyní skončit ve vězení. Neřekl bych, že už žádné děti na plantážích nepracují nebo nejsou unášeny, nicméně to, co pozorujeme, potvrzuje, že je situace mnohem lepší.“

ANNE-MARIE YAO

(REGIONÁLNÍ MANAŽERKA FAIRTRADE AFRICA)

„Existují rizika, která pěstitel kakaa nemůže ovládat, například klimatické změny. Pěstitel může investovat, jak chce, ale pokud neprší, není vlaha pro rostliny. To nelze obejít, je třeba se přizpůsobit. Dalším rizikem je, že se mu nepodaří prodat svoje kakao a pak nebude mít peníze na to, aby poslal děti do školy. Tím roste riziko chudoby a ohrožuje to i budoucnost dětí. Pokud se zvýší cena kakaa, můžeme investovat do vzdělání a budoucnosti dětí, do lepších podmínek žen, do dobrého životního a celá společnost na tom vydělá.“

KOFFI-KOUASSI

(PĚSTITEL KAKAA)

„Nedaleko od naší obce Zaranou se těží zlato. To nám způsobuje problémy, protože nemáme dostatek pracovníků pro kakaové plantáže. Navíc těžit do dolů odcházejí i děti, které pak nechodí do školy. Můžou si tam vydělat i 20 tisíc franků za den. Je potřeba, aby to vláda zarazila, je to nebezpečná práce a děti by měly zase chodit do školy.“

BOSSON

(UČITEL V OBCI KOITIENKRO)

„V našem regionu Migawe mnoho lidí pěstuje kakaovníky a také kaučukovníky. Bohužel ani za jednu komoditu není příliš dobrá výkupní cena. Naše škola potřebuje opravit střechu, a nakoupit materiál, byli bychom rádi, kdyby nás rodiče podpořili, ale nemají peníze. Navíc jim stárnou stromy (kakaovníky – pozn. ed.), je potřeba je obnovit, aby se zvýšila produktivita. Chtěli bychom, aby byla dobrá výkupní cena kaka, pak by děti mohly normálně chodit do školy.“

AFFILA SYLVIE

(PĚSTITELKA KAKAA)

„Já pěstuju kakao, za rok vypěstuju asi jen 40 kilo. Můj syn (je mu 17 let) měl jít na střední školu, ale nepodařilo se mu získat stipendium a já nemám peníze na školné. Musel jít pracovat na jeden rok do dolů. Když vydělá peníze, pošle mi je a já je uschovám na příští rok, aby mohl jít do školy. Kdybych dostala za kakao dobře zapláceno, nemusela bych své dítě nechat jít těžit zlato. Jako jeho máma bych ho neměla nechat jít pracovat, ale protože nám chybí prostředky, musím ho nechat odejít.“

KOUABIO

(PĚSTITELKA KAKAA)

„Všechno nám chybí. Nemám peníze. Toto je můj problém, jinak nic. Potřebujeme, aby stoupla cena za kakao. Pak můžeme dobře jíst, můžeme budovat, můžeme dát pozor na své děti. To by nám vyhovovalo.“

AMAN ETTIEN

(PĚSTITEL KAKAA)

„Letos kakaovníky neplodily, dřevo bylo napadené, tím pádem také zisk nebyl dobrý. Nevím přesně, co to způsobilo. Nejdřív nepršelo a kakao nerodilo, ale pak přišel déšť. Nevím, možná že nemáme správný postřik, nebo je potřeba přidat hnojivo. Tohle všechno hraje roli, nicméně produkce kaka skutečně klesla.“

KOUAME KOUADIO MARCEL

(ASISTENT V DRUŽSTVU)

„Je potřeba dát vědět státu, jakými obtížemi pěstitelé procházejí. Místo, aby nás stát zatěžoval vysokými daněmi, je potřeba, aby pěstitele podpořil. Například v Ghaně dostávají pěstitelé od státu i hnojiva a další produkty k ošetřování plantáží.“